

מדינת ישראל ושכנותיה

אפרים ברודא

אותו ושפת־יתר פטריוטית ערבית מחפה עליו. מדינת ישראל היא כקדע ראשון בטלית.

אמנם מתחת לשטח מתרקם תהליך של שינוי ערכים במגמת ההסתגלות למדינת ישראל. הכרזתה האחרונה של הליגה הערבית, המטילה הרס על כל מדינה ערבית הנכנסת במשא־ומתן נפרד עם ישראל, היא גופה מעידה על תהליך ההסתגלות. בחסכה יהדותיה בהחלטת האומות המאוחדות מנובמבר 1947, הראתה הכרזה זו לדעת כי אמנם עברו הערבים את כבדת־הדרך הפסיכולוגית למן הגיית שם ישראל בעצרת האומות מתוך סלידה ותסוויה („השלטונות היהודיים“, קראו להם, כמדומה, כאחד עם נציגי הבריטים) ועד להכרה במדינת ישראל המשתמעת מהחלטה זו של הליגה, הרואה את פתרון החלוקה של נובמבר 1947, שאבד עליו כלום, כתנאי בני־גד ובני־ראובן לכל דיוני שלום!

ההתנגדות למדינה יהודית נטשה, לכאורה, את היטח העקרוני ועברה לשטח הטכסיסי. אך בפלגות ישמעאל עוד רבים נפתולי־לב, הכוחות המרחיקים והעוינים יתרים על הכוחות המקרבים וידם רמה. אמנם אינטרסים זרים מלבים בלי הרף את האש הלוהשת ועולה, אך האש עצמה ילידת־בית היא. המדיניות ההרסנית, המופגנת בהסגר כלכלי על ישראל, בסתימת פי הצינור בידי עיראק ובהסימת התעלה בידי מצרים, עולה לערבים ביוקר רב, ואין שורת ההגיון החשבון הקר מיישבת אותה.

דבר שאין הלב רוצה בו, השכל אינו פתוח לפניו. תקומת מדינה שלא היתה קיימת זה הרבה מאות שנים כמות כשינוי סדרי־בראשית — ועוד ימים רבים יעברו עד שתיעקר מן הלבבות המישאל־ההנהגה, כי כשם שלא היתה מדינה זו קיימת עד עכשיו, כך אין הכרח גמור כי תתקיים לאורך־ימים להבא. על התנגדות טבעית זו נוסף הפחז המקנן במנהיגות המדינות הערביות מפני הרגע הקריטי, אשר יודעת היא בעור מקלבה כי יבוא עליה, במקדם או במאוחר, הרגע שתצטרך לעמוד ולדבר שלום עם ישראל פנים אל פנים — ולהסביר את הדבר להמוני עמה. כמקרה אשר יקרה את המאחרים להתבגר, דוחה היא את הרגע ככל האפשר יותר,

כמלאת שנתים לעצמאות ישראל ראוי להתבונן במעמד היחסים בין מדינתנו ובין שכנותיה. השפרו סיכויי השלום, אשר אליו מצווים אנו לחתור, אשר בלעדיו לא נוכל לקיים את עיקר שליחותנו לאורך ימים ושנים? ואם לא שפרו, מדוע לא שפרו, ואיזה הדרך ניטיב לחתור אל התוף הרצוי?

אין אדם צריך להיות שטוף באופטימיות בשביל שיבחין כי נתבדו נבואות כשלון ושואה שהתנבאו רבים, מי בחדוה מי בתרדה, על מדינת ישראל סמוך ללידתה. ברייה חדשה זו, שקפצה כביכול מתוך הבל־פיהן של האומות המאוחדות, ובפועל ממש נוצרה בעמלם ועוֹד־רוחם של יהודים, הכריעה מבחינה צבאית את מדינות־הערבים שקמו עליה לבלעה, בחסות בריטית המוסרית קל; פילסה לה נתיב מבחינה מדינית בין גלי איבה אדישות ומשפטי־קדם בוירה הבין־לאומית; ואף בחזית הכלכלית יכלה עד עתה למכשולים. אמנם למכשולים ראשונים בלבד.

אך אין אדם צריך להיות אחזיביעותים מטבעו בשביל שיראה כי דרכי מדינתנו עם שכנותיה זרועות מוקשים ועוד רחוק יום פיניון. ומה תימה? מאורע היסטורי מהפכני כתקומתה של מדינת־ישראל כלום אפשר היה שלא יעורר תגובה חריפה בעולם הערבי? רק גידולי־קיקיון באים וחולפים בלי הד. ההתנגדות למדינה יהודית בלב המזרח התיכון עמוקת שרשים היא מזלזל בה. התנגדות זו אתה מוצא בה רק קב אחד של דאגה לגורל ערביי ארץ־ישראל — ותשעה קבים של דאגה לגורל דמותו הערבית של המזרח התיכון. יהיה מה שיהיה גורל הליגה הערבית — חזון האחדות הערבית עתיק ממנה וקרוב לשער שיהיה אחריה, ומדרך הטבע הוא שחלק ממשכילי הערבים יהיו נוטים לבקש במדינה ערבית מאוחדת, או בפדרציה ממשית של מדרינות־ערב, מוצא ומפלט מחולשתם הנוכחית. לפי שיגרת־המחשבה, טיפוחה ערבים ואנגלים, חלק־תכל זה ערבי הוא, בחינת טלית שכולה ירוק; יסודות אתניים אחרים המצויים בו הם רע הכרחי, כרבב על הטלית, אשר לדרגת עצמאות ורביבנות לא יעלו ולא יגיעו. אפילו גוונו המיוחד של הלבנון, איצטלת הלשון הערבית מכסה

בקרב השכבה הערבית השלטת:

„עם הקמת דריסת-רגל ובסיס ליהודים. צפויה סכנה חדשה לערבים. תשוקות היהודים אינן מוגבלות בארץ-ישראל לבדה, אלא הובקות חלקים אחרים מן העולם הערבי. בדבריו לעמו אשתקד אמר מר בן-גוריון: „היכנונו להשיג את מטרתנו הסופית עם הקמת המדינה היהודית. קיבוץ הגלויות וקיום ההבטחות הכתובות בתנ"ך". התכנית הצירוף נית מקורה בימי הרצל, ומטרתה ישוב ארץ-ישראל והתיאמת מלכות ישראל כבתור-הזהב. ארץ-ישראל תהפך אז לבסיס לשם ניצול המזרח תתיכון ולהרחבת האינטרסים הכלכליים של היהודים. לפי הגדרתם מקיפה ארץ-ישראל את ארץ-ישראל דהאידינא, עבר-הירדן וחלקים גדולים מסוריה, הלבנון ומצרים. חלומם הוא על „מדינה יהודית רבתי בין הנילוס לפרת“.

„תכנית זו הרי הם מקיימים צעד אחרי צעד. הצעד הבא יהיה הנסיון לכבוש את ארץ-ישראל כולה, ואז ינהגו בהתאם לנסיבות — נסיבות שבעצמם ישתדלו ליצור. לתכלית זו יסתייעו בכל כוחם. השפעתם, עשרם וכשרונותיהם. „זוהי הסכנה אשר מול פני הערבים, המחייבת אותם לשנות את אורח חייהם כדי שיוכלו לעמוד בפני המצב החדש“ (*).

ב.

ככל שדברי מוסה עלמי יוצאים ללמד על הפחד מפני הכוח היהודי שבו שרויה המנהיגות הערבית כולה, הרי בניגוד לרוב המנהיגים הערבים, אין עלמי נוטה להסיח דעת הבריות ולחפות על החולשה. מוסה עלמי כתב, כידוע, ספר ושמו „לקח ארץ-ישראל“ (**). והנה רוב דבריו ומסקנותיו בספר הזה הם למעלה מן הרמה הממוצעת של הפובליציסטיקה הערבית. ומבחינה זו הריהם כיוצא-דופן בתוך שפעת הדימאגוגיה שמשפיעה המנהיגות הערבית על צאן-מרעיתה. עלמי חותר אל סיבות הכשלון הערבי ומבקש דרך — בתוך התחום הבורגני הליבראלי של השקפת-עולמו — לריפוי נגיעה של החברה הערבית. ברי, מחשבתו היא לפי שעה רק נחלת

(*) הובא במאמרו „לקח ארץ-ישראל“.

Middle East Journal, October 1949.

(**) „עברת פלסטיין“, יצא בבירות במארס 199. יסוכם ב„מידל איסט ג'ורנאל“, כ"ל.

וגורפת את המועקה שכלבה בזרמי מליצה פטריסטיים. על שום כך מרבה הליגה הערבית ציוויים ואיסורים על כל חברותיה, מחשש שמא תמצא אחת מהן עוז בנפשה לשבור את המעגל השוטה ולא תדיר עוד הנאה מהסכם נפרד עם מדינת ישראל. אך זה לא כבר נודע להם להמונים בארצות ערב על שיעור התבוסה שנבוסו צבאיהם בארץ-ישראל. עוד לא היתה להם שהות להרהר מעט בסיבות האסון ותוצאותיה, וכבר דעתם מוסחת וראשם סובב מהבטחת נקמות ב„סיבוב השני“ הקרב לבוא. חוסר העז והחוסר הריאליזם, האופייניים כליכך למדיניותה של השכבה הערבית השלטת, מוצאים להם מפלט אידיאלי בחזיונות-תגמול אלו.

אכן הפחד מפני מדינת ישראל אין לזלזל בו. שליטי הערבים לא זו בלבד שחוששים הם מפני תגובת ההמונים אשר החזו שנים רבות, באם יבואו לפנייהם להסביר את הצורך בחזיון שלום עם ישראל; יותר מכך חרדים הם מפני דינאמיותם של היהודים, מפני כוחם הכלכלי והתרבותי. מאמצייהם להרחיק את יום השלום אינם אלא ביטוי לפחד מפני המגע היום-יומי, התקיף, עם הווייה זו, חברתית ותרבותית. מדינית וכלכלית, ששמה מדינת ישראל, מגע זה עשוי לפתוח תהליכים בחברה הערבית, שסיכויים מחריד את השליטים. אך לפי שעה נבלע הזעזוע המעמדי בתוך רגשי החרדה לבאות שהקיפו את ההמונים.

„ראשית כל, מעונינים הערבים בשמירת

קיומם הלאומי ופיתוחו... רואים הם בחרדה שהאימפריאליזם עוד לא עבר ובטל מן העור לם. עומדים הם עתה נוכח דבר שאי אפשר להם שלא לראות בו אחד הלכודים החריפים ביותר של האימפריאליזם, הכומס בחובו סכנות רציניות לעצם קיומם — היא התחזק פנות הציונית. ברי להם שתוקפנות זו, בד בבד עם האינטרסים המתנגשים של המעצמות, תוסיף לסכן את בטחונם ותגביל את סיכויי התפתחותם החפשית...“ (*).

פי ד"ר קונסטנטין זוריקי, מי שהיה ציר סוריה בארצות-הברית ועתה נשיא האוניברסיטה בדמשק, הוא הדובר, ודברים מפורשים יותר משמיע מוסה עלמי, מי שהיה התובע הכללי בממשלת ארץ-ישראל ובלי ספק אחד הנאורים

(*) הובא במאמרו „מהות הציוניזם הערבי“.

Middle East Journal, April 1949.

דינה אחת עדיין אינו בגדר האפשר — תהא זו פדראציה של ממש, ובלבד שהאינטרסים העיקריים של המדינות השונות בה (כגון בטחון, ענייני חוק, כלכלה, תרבות, משפט ועניינים סוציאליים) יהיו מרוכזים בידי הנהלה (או ממשלה) מרכזית אחת. ואם פדראציה מעין זו לא תוכל, לפי שעה, להקיף את כל ארצות הערב — בים — לו תכיל, לפחות, את ארצות „הסהרונים הפורה“. האחרונות — ובתוכן הלבנון — נוטות לדעת עלמי, יותר מזולתן לרעיונות של שיתוף ואיחוד, לפי שסמוכות הן לישראל ומרגישות בסכנה, אך אם חלילה יתברר כי הממשלות אינן מוכנות אף למידת איחוד זו שנעשתה הכרה חיוני לאור הנסיבות החדשות, יעמדו העמים ויכפו את ממשלותיהן!

מלבד האחדות תובע מוסה עלמי מודרניזאציה כללית של המימשל, דאגה לעם ולשיתופו בשלטון, חינוך כללי, ניצול עושר הארץ, תיעוש, זכות לעבודה ולבטחון סוציאלי, הבטחת שוויון זכויותיו של האזרח בחוקה והגשמת השריון בחיים. „זכויות העם יש להן זיקה לקיומה ולשרידתה של האומה... העם שאינו יודע את זכויותיו אינו מוכשר להילחם לקיומו. דרך משל, זכות העם לשקוד על בריאותו ובריאות זרעו יש לה השפעה ישירה על יכולתו לעשות מלחמה. והרי זכות העם לחינוך: כיצד יוכלו בני־אדם להילחם למען אומתם, אם רובם אינם יודעים פירושה של מלה זו?“

בוא נראה: תביעה זו לחיקונים חברתיים ומדיניים, ולריפוי מקומות־התורף שהיו בין סיבות התבוסה, יותר משבאה לשמה, לשם הוצאת העם הערבי מבור שפלות והתנוונות, באה לשם התגברות על תוצאות התבוסה, מתוך הכרה שבלא שיפור חברתי אין תקוה להעלאת כשרו המלחמתי של העם הערבי, הנה כי כן, הצד השווה שבקנאי הערבים ובנאורי הערבים הוא טיפוח רוח־הנקמה. הערבים עדיין חוקים הם מן היהודים, לכשיתאחדו וישתפו פעולה, אומר עלמי. „יש להציל את ארץ־ישראל ואת כבודם העצמי של הערבים. בלי ארץ־ישראל אין להם חיים. זאת הבינו אבות־אבותינו היטב. הם עלו עלינו בהבנתם, כי בשעה שהתקיפה אירופה ולקחה את ארץ־ישראל מידהם, היו הם מוכנים למות בעדה ונלחמו עד שחזרו וכבשוה. כן גם היום. זהו שלב ראשון במלחמה ארוכה.“

ההכרה שדרך הריאקציה מביאה לידי פיצול,

קבוצת משכילים קטנה בעולם הערבי, אך ראוי שנתן דעתנו עליה.

כיצד משתקפים המאורעות המהפכניים שעברו על ארץ־ישראל ועל המזרח הערבי במוחו של מדינאי ערבי משטיל ומתקדם באופן יחסי? הגנת הארץ מפני היהודים נמסרה בשלב הראשון של המלחמה — עד להכרזת העצמאות — לידי ערביי המקום, ומכאן ואילך לידי המדינות הערביות; גם אלה וגם אלה נכשלו. מדוע הוכו הערבים? כי היהודים היו מגויסים גיוס טוטאלי ומאוחדים בפיקודם ובמטרותיהם. יאילו הערבים לקו בחוסר כוונות צבאית ונפשיית, בחוסר אחדות פוליטית ובחוסר פיקוד מרוכז ומתואם. ליקויים אלו, יודע הוא, אינם אלא בבואה של חולשת „האומה הערבית“ — הוא לו שם כולל את אוכלוסי מדינות ערב כולן — אומה גטלת־בגרות וקלושת־תודעה, מונהגת בידי ממשלות חדלות־מעש ונתונה במשטר פוליטי מפורק ומפוצל. התבוסה בארץ הוכיחה לעיני כל את אפסותן הצבאית, הארגונית והמדינית של ממשלות הערבים. חוסר־כשרונם בתחום החברתי נתגלה, לדעת עלמי, ביחסן של ממשלות אלו אל הפליטים מארץ־ישראל. „בושה היא שהממשלות הערביות מונעות מן הפליטים הערביים עבודה בארצן תיהן, גועלות כל דלת בפניהם וכולאות אותם במחנות“. אף זה היה מבחן בעיני העולם וגם בו נכשלו הערבים.

לדעת עלמי לא הניח הגורל לערבים אלא שלוש ברירות: ברירה אחת, להיות חיי עבדות כחיי הכושים בדרום אפריקה ובאמריקה; ברירה שנייה, להיטמע ולוותר על כל ייחודם ועצמיותם, כריפובליקה בתוך מדינה קומוניסטית; ברירה שלישית, לקום ולעשות למען עצמאות של אמת הבנויה על „רעיונותינו וחלומותינו, תולדותינו וסבלותינו“. על מי תישען עצמאות זו? עלמי מודה בחשיבותם של ידידים נאמנים — אך „עלינו לסמוך קודם כל על עצמנו למען הדיפת הסכנה“. עלמי לועג לאלה המצביעים על „הידידות המסורתית“ עם בריטניה, וכי לא בריטניה היא אשר יצרה את הסכנה היהודית, גידלה ורוממה אותה? אף האמריקנים והרוסים לא טרו בים הם ממנה: „ראינו את השפעת היהודים על הראשונים, ואת התמיכה אשר נתמכו מאת האחרונים“.

התקנה? קודם כל אחדות. אם איחודה השלם והנכסף של האומה הערבית כולה במ-

מחשכת ימיה הבינים ולנהלה ולהביאה אל 1789 שלה. אל מהפכתה הבורגנית. (גם קומוניסטים ערביים בעיראק ובמקומות אחרים אחוזים. כי דוע, בקרנות המזבח האנטי־ציוני).

זיון מדינות הערבים בנשק כבד למינהו ואי מון קציניהן וטייסייהן בבירות המערב ערכם כחוליה בשלשלת המיבצרים האנטי־סוואטיים שנועדו לקום בחופי הים התיכון מפוקפק מאד, כידוע. ומי פתי ויאמין שכל הפבודה הזאת נועדה, כהכרות נציגי אמריקה ובריטניה באבי גוסט 1949, לשם שמירת הסדר הפנימי והגנה חיונית ביותר? על רקע היחסים המדיניים הקיימים בין ישראל לערב, ובכונה אחת עם מניעת נשק שוה־ערך מישראל, משמעותו של זיון זה ברורה מאד ליושבי המזרח התיכון. עמדה זו כמות כהומנה גלויה מצד בריטניה ואמריקה לשוב ולחדש את הפלישה ולהתגרות מלחמה במדינת ישראל. סיכוי זה אולי אינו מפחיד ביותר את מר באוין, שיצרו אפשר משיאו לנסות עוד הפעם — אך הפעם! — את נסיונו להחניק את המדינה באבה אשר ניסה בעקבות הפינוי הבריטי, אף על פי שאין סיכוי זה מתיישב יפה עם הכרת מדינת ישראל על־פירדין ועם מידת הסברת־הפנים שנתגלתה עם ההסדר הכספי בין בריטניה לישראל. אך האמנם סבורה ממשלה בריטניה המזוינת את הערבים בהתאם לתחומים וגם בלי חוזים. כי זה הדרך להרגעת הרוחות? האמנם סבורה הצבחת הצבאית האמריקנית, כי נוהג זה של זיון הדיכודי מסייע ליישוב במזרח התיכון, שבו היא חפצה, לכאורה?

וזאת לדעת: כל זמן שלא הוקם שלום נאמן ויציב במזרח התיכון, הרי חולכתן היחסית של מדינות־ערב לעומת מדינת־ישראל הקטנה היא המאזנת את יחסי־הכוחות והיא כערוכה לקיום השלום בחלק־תבל זה. הבא להיסיף על עריפותם המספרית של הערבים גם יתרון־כוח צבאי מערער את שיווי־המשקל הרומף באזור זה ועל בע את נפש השלום.

התהיה הממשלה החדשה ברבת־עמון, הנציגית יותר, משום שגם ערביי ארץ־ישראל השתתפו בבחירתה, נוטה ומוכשרת להביא את הוזה השלום עם ישראל יותר מקודמתה, שגיהלה את המשא־והמתן באורח אבטוקראטי יותר? היצליחו מדינאים מצרים שונים החפצים בהסכם עם ישראל (ועמם נמנים מנהיגי הופה, אשר יש לו הפעם ממשלה שלא היתה כמוה לחוץ פרל־מנטאוי) לעמוד בפני תאות־המלחמה שאחזה

חוסר־אונים ושעבוד, בעוד שדוקא דרך הריסור־מה החברתית מקרבת את חקות הנצחון על הציר־נות וכיבוש ארץ־ישראל מחדש, הכרה זו משתרשת, כנראה, בקרב רבים ממשכילי הערבים. „היהודים חיים בהווה ובעתיד, ואילו אנחנו חולמים עדיין על העבר“, אומר ד״ר קונסטנטין זורייק, שנוכח קודם, בספרו הקטן „מענה אל נכבה“ (פשוט הפורענות) שיצא בבירות בסוף 1948, היינו, קודם שיצא ספרו של מוסה עלמי, אף הוא מגלגל עיקר קטרונו על הערבים ותובע המורה במיבנה החברה הערבית ובאורח מחשבתו ועל שייתו של הערבי. שרק בזו הוא רואה הריס בפני הסכנות הצפויות לערבים.

משכילי הערבים עומדים סוף־סוף על ירשה החברתית של חולשתם הלאומית. מרירות הכשלון משחיתה את חוש הבקורת העצמית, החוש שהעלה חלחה בקרב הערבים.

ג

אילו זכו בעלי־הבקורת במשכילי ערב ודבריהם היו מתגשמים ונושאים פירות בהווה, תחת להיות נחלת מעטים ובחינת רמז ונבואה לעתיד לבוא, כי עתה היה אולי מקום לקוות כי במרוצת הירמיום, מתוך עצם ההשתקעות בצרכי בנינה וחיר דושה של החברה הערבית, על אלף אלפי הבעיות המסתעפות מצרכים אלה, יגיעו הערבים, כממילא, לידי הרחבת האופק והרחבת הלב. עבודה קונסטרוקטיבית מתישה את יצר הנקמה. ככל שיתחוויר לערבים הדרך לעלות מעמק־הבכא שלהם אל שלבים גבוהים יותר של רוחחה אנושית וקדימה חברתית, כן יחוויר וילך, כך הדעת נותנת, זכר התבוסה ויפוג עוקצו של הזכא.

לא זכו בעלי הבקורת, ולא זכו הערבים, ואף תהליך הבקורת העצמית, אשר החל זעיר פה וזעיר שם, נתעכב. תקומת המדינה היהודית הגרידה את המדינות הערביות מאותה ספירה של חשיר בות כוזבת ומנופחת, שבה היו הערבים שרונים שנים רבות כל־כך. „שירות“ זה של המדינה היה שירות של ברכה לערבים, ואולם תהליך מבריא זה נתקל במחסום כבד, אמרכלי „המל־חמה הקרה“ מצאו את נקודת־התורף הערבית — יצר הנקמה בישראל — והרי הם מסתייעים בה לשילוב הערבים בתכניות ההודיינות שלהם: ולגבי יצר־הנקמה אין חילוק־דעות ניכרים בין שומרי חומות ה„סטאטוס קוו“ במזרח הערבי לבין מנהיגים ערביים „נאוריים“ כזורייק וכמוסה עלמי, המבקשים להוציא את החברה הערבית

ככל שתמונה זו תמונת־שוא היא, שהרי אינה מביאה בחשבון את הכוחות הדינאמיים הצפונים במדינת ישראל ובעם היהודי, ואף לא את האפ־ שריות החבריות בחיק ההתפתחות החברתית והמדינית הכללית. הרי האמת ניתנה להאמר: היוזמה לא בדינו היא. צורך השלום עם עמי ערב צורך חיוני הוא לנו, ואולם זרע הלענה אשר נזרע בקרב עמי ערב כמשך שלושים שנה לא ביום אחד ייעקר, והדבר היה כן גם אילו חיינו בעולם שהמתיחות והלחץ של אימפריאליזם מים ניטלו ממנו. שבעתים תכבד מלאכת העקי־ רה בעולם מבותר ומשוסע. שבו אין שום עם גידון לפי סגולותיו וצרכיו העצמיים. אלא לפי תשובתו על השאלה הברוטאלית: „הלנו אתה אם לצרינו?”

ד

במה נקדם את הסכנה הממשית שבהודינות הערבית? איך נקרע את המעגל השווה שהקיפו עלינו שותפים ממזרח וממערב? מה נתיב מדיני נפלס לשלום ולידידות עם עמי ערב ברבות הימים?

לא בתוקפנות המאיימת לבלוע יותר משיעור קיכולה; לא בוותרנות המפקירה את הריבית. כביכול, ומניחה את הקרן עצמה על קרן־הצבי; ולא בחיקוי לחוסר־הריאליזם של הערבים, שעלה להם ביוקר רב, או בהתמכרות לדמיונות אידי־ אולוגיים המשאילים לכציאות את הדמות שהלב שואל ומחליפים רצוי במצוי.

הכוננות הצבאית והבטחונית במובן המקיף ביותר, מצווה עלינו. עדפותה, בכל תחומי החיים מוכרעת, והיא גדולה אפילו ממצות־המצ־ וות של המדינה והדור, היא מצות קיבוץ גלוי יות. ומבחינה זו יפה שעה אחת קודם, ויפה ההפרזה מן הצנע. מוטב שנהיה מותקנים למע־ רכה כבדה, ויפתיענו קרב קל, מלהיפך.

פעולתנו המדינית מכוונת, בעיקר, ובהכרח, לקריעת מדינות־ההסגר של הערבים. שלום־ שלום־ואין־שלום לרועץ הוא למדינה ולתאמי־ תפקידיה הגדולים: איכלוס הארץ ופיתוחה. סוף־ הצלחתה של מדינות־ההון יימד בשיעור הפת־ תתו של תקציב הבטחון ומסירת העודף לעבודת הבנין. אם קריעת ההסגר הוא בגדר צורך חיוני, הרי אין טעם להשתקע בפלוגתה אקדימית מופ־ שסת, מה קודם ועדיף: הסכם עם מצרים או הסכם עם עבר־הירדן? לא בדינו הבחירה וקבי־ עת לוח־הזמנים. ברי שאוריינטאציה חד־צודית פסולה לנו בתחום המדיניות הערבית כשם שהיא

את החצר והצבא במצרים? והרי תקציבה הצ־ באי של מצרים גדול כיום פי ששה משהיה לפני המלחמה עם ישראל. אף סוריה והלבנון הגדילו תקציביהן הצבאיים והנהיגו גיוס־חובה בפעם הראשונה. הלגיון הערבי הוגדל אף הוא, ובארץ־ ישראל שסופחה מאמנים את כל המוכשרים למל־ חמה. כל תותח ומטוס הנשלחים למדינות ערב בידי חברות נכבדות של אר־ס, מגבירים, בנסי־ בות אלו, את מפלגות־המלחמה בקרב הערבים. הכיתור הצבאי וההסגר הפוליטי והכלכלי והמשך השיסוי המתנהל בארצות ערב כלפי מדי־ נת ישראל, חברותן לאומות המאוחדות. כל אלה מעלים בעיות חמורות. לפנינו מקרה יחיד־במינו של מדינות שהתגרו מלחמה, נוצחו, והריהן, כנער מפונק שקלקל, משתנטות מכל אחריות לתוצאות מעשיהן (ובכללן סבלות בני־עמם). אף כאן אתה מוצא אותו חוסר־הבגרות, שמנה מוסה עלמי עם פשעי עמו. סירובן של מדינות אלו לדון במכלול־הבעיות כולה, שבעית הפליטים היא חלק ממנו, בצד התעקשותם להפרידה ולהעלותה על ראש כל הבעיות, מנעה, כמובן, כל התקדמות קונסטרוקטיבית לקראת התנאים שבתחומם היה מקום לטפל בגורל הפליטים לפי החלטת אסיפת אר־ס מדצמבר 1948. תביעותיהם הטריטוריאליות של הערבים לפני ועדת הפיוס היו גראנדיוזיות כליכך שהפריכו את עצמן ולא היה מן הצורך לטפל בהן כלל. בעונה אחת עם האזעקות על התוקפנות היהודית, הוגשה מישראל ההתפשטות הערבית באופן רשמי לוועדה בין־לאומית. בפלי־ שתם ובמלחמתם הצליחו הערבים לקרוע את תכנית החלוקה של 1947 — בכיוון מהופך לכור־ נתם. עכשיו שסוכלה מזימתם — הרי הם תיב־ עים את קיום תכנית החלוקה? כמניעת החלוקה כן כפייתה אינה מכוונת אלא להרס מדינת ישראל. תשעה קבים של איראציונאליות נטלה המדי־ נה הערבית. אך יש לשער כי הערבים מצוירים להם את התפתחותה העתידה של מדינת ישראל מעין כך: שביהות־נשק בידה, ואין שלום --- והרי מדינה זו אנוסה להכביר את תקציבה הצבאי ולמנוע מזון וסחורות מתושביה; הסגר כלכלי עליה מצד הארצות השכנות ולא משא־ומתן של מסחר — והריהי אנוסה לקנות חמרי־מזון וחמרי־גלם חיוניים ביוקר, בעוד שאין ביכולתה למכור בזול את מוצריה־תעשייתה. כך תהיה מדינה זו נצלת ברוטב של עצמה וסופה משתעבדת והולכת עד שכורעת תחת נטל קשייה המתרבים.

פיקחים מכאן ומכאן, אסורה עלינו לא רק משום שהיא חוטאת לעצם מהותנו וצרכינו כעם מתקבץ משני האגפים כאחת; ולא רק משום שבדחיקת צד אחד, נהיה כפופים ומשועבדים לחסדו של הצד האחר, ויתחדש עלינו מצבנו מימי הספר הלבן, כשלא היתה לנו ברירה כלי-עיקר, אלא משום שדין הוא כי יווכחו הערבים, כי אין אנו לא משרתי האימפריאליזם ולא סוכני הקומאינפורם, כי אחת גמרנו לעשות את מלאכתנו שלנו, מתוך חירות ועצמאות, בלא לקבל את גזירת העולם המשועשע ומבלי לעשות את מלאכתם של אחרים. איראן יש סיכוי שיגדל כוחנו המושך וישותק כוחנו הדוחה.

ולא זו אף זו: הדרך המוליכה אל עמי ערב אינה על ידי עקיפה איריאליסטית של מדינותיהם; אך לנתיב מדיניותנו העיקרית, הבודקת כל חור וכל סדק בחומת ההתנכרות והבערות אשר סביבנו, מן הדין שיתלוו חיפושי שבי-לים וקשרים אל ערבים ואל כל קיבוץ ערבי, המבקשים להרים את החברה הערבית מאשפתות. אמנם אין ודאות בזהות האינטרסים בין הקדימה החברתית הערבית ובין אהבת מדינת ישראל, ובכל זאת אין אנו בני-חורין להיפטר מחיפושם אלו. הכרתנו נאמנה כי ככל שתעמק שאיפת ההתעלות החברתית ותסתעף עבודת הבנין, כן יצר המקום לדימאגוגיה לאומנית, לכשיתנפפו ערפלי הבערות הערבית, ימעט הפחד הערבי, והפחד הערבי הוא מאבות האיבה בין ישראל לערב. "ריאליסטים" בתוכנו הבוגים על הפחד מפרנסים ומחזקים את השנאה על כל סכנותיה. יראו הערבים ויווכחו, שכוחנו הצבאי והכלכלי אינו מכון לזינוק; שבברי-הרהב הנפוצים בשמנו על האוות התפשטותנו, "עד הגילוס והפרת", כמוהם כתאוות שבהן מדובר, הם בעינינו עוול ואיילת כאחת; שבונים אנו את ביתנו בדרך המיוחדת לנו, לפי צרכינו שלנו — מדינה בלי שעבוד הרכים ובלי זכויות מיעוטים, דמוקראטיה עם תכנון חברתי, תכנון חברתי בלי שעבוד היחיד, "ריאליסטים" בתוכנו ספק אם יראו בוי-תור מדעת על מדיניות-כוח נבונה את הדרך הנכונה להתהלך עם הערבים. אך יש מוקדם ומד-אוחר במדיניות. לאחר שהראינו לערבים את כוחנו וגם את נחת-זרוענו, רשאים אנו לתפוס מרובה כזה, ולמעלה מזה. בעוד אנו מגששים למצוא כל יד מושטת בהיסוס של מדינות הערבים, נכלכל צעדינו ככה שברבות הימים נמצא, וביתר ודאות, את לב העמים השכנים.

פסולה לנו בספירת המדיניות הבין-לאומית. הן בקש ובקש שלום עם עבדאללה — על אף בריתו עם בריטניה, כשם שנוסיף לחתור לקראת שלום עם מצרים — בלא להיכנות מפזילותה לאמריקה. אין מן החכמה לזלזל בכאמצי האחריות הערבית ובכנות החזון הטבוע ביסודם, כשם שאין טעם להכריז על עצמנו כאויביה המושבעים של אחדות זו. אך זה תפקידה של המציאות הישראלית לנטוע בדעת העולם במערש — ולא בהצהרות של תעמולה — את ההכרה שאין רעיון האחדות הערבית, כפרוגרמה מדויקת (ולא כפרוגרמה תרבותית) משקף את המותו האמיתית של חלק-תבל זה ואינו הולם את צרכיה והתנגדותנו לכפיית דפוס ערבי מזוהק, ודמיונה של אזור זה תשא פרי ככל שנצליח להגיע לידי יחסי ידידות יציבים עם מדינות בלתי-ערביות כתורכיה ואיראן, מקרוב, ועם הודו מרחוק.

אמנם ההכרה המפורשת בסיפוח הר אפרים וחבל חברון לממלכת עבדאללה קשה עלינו, אך אין יסוד שנשנה לגבי ענין זה מן התפיסה הדינאמית, ההתפתחותית, שהיא הקו האופייני לכל מעשינו בארץ שהביאו אותנו עד-היום. פתרון המשוואה ששמה עתיד המזרח התיכון, ובתוכו מדינתנו, תלוי בגלמים אחדים, שהגדול בהם הוא התפתחות כוחות הייצור והפירוח בישראל ובקרב עמי ערב. במליצה אנטי-אימפריאליסטית בלבד אין לשמור גבולות; ובדיבורים כובשניים מפוצצים אין להרחיבם. עתידם של גבולות ישראל כרוך דבוק בקיבוץ הגלויות ובפיתוח הארץ, היינו, ביכולתנו למלא תוכן את כל שבידינו עכשיו, אופיים של הגבורות בינינו לבין שכנינו — אם עתידים הם להפריד או לקשר — תלוי באופים של היחסים אשר יתפתחו כאן בין המדינות השונות. מוצא חיפה לים יהיה לרשותן של מדינות ערב בה במידה שנמליהן יפתחו לפנינו.

ידידות ושיתוף עם כל אומות העולם על יסוד אי-תלותה של מדינת ישראל ועל יסוד הנאמנות לשלום העולמי; ידידות וקואופרציה עם ארצות-הברית וברית-המועצות; ברית יהודית-ערבית — כך הגדיר בשעתו ראש-הממשלה את יסודי המדיניות של ממשלת ישראל בתקופה זו. הגדרה זו במלואה בשילוב כל חלקיה, כחה יפה עוד לימים רבים. אף לענין הידידות עם עמי ערב, אשר סופה לבוא, יפה אי-תלות של ממש. הצטרפותנו לאחד הגושים העולמיים, מלחמה הקרה" שדוחקים עליה יסודות לא-